

Francisc Pall, *Romanians of Transylvania in the middle Ages*, Cluj-Napoca, 1993, 40 p.

Apărut în colecția *Bulletin of the Center for Transylvanian studies* (vol. II, nr. 2, aprilie, 1993), sub egida Fundației Culturale Române, filiala Cluj-Napoca, studiul amplu al valorosului medievist român, dispărut în urmă cu câțiva ani, cuprinde date noi despre existența în secolul al XIV-lea a unor tradiții locale privind vechimea poporului român în regiunea de nord a Transilvaniei apreciate de autor ca aparținând secolului al XI-lea. Ele rezultă din supunerea unei critici istorice a unui număr de cinci acte provenite din Arhivele Vaticanului publicate de către canonicul român dr. Aloisiu L. Tăutu în lucrarea *Vechimea românilor din Țara Oașului, cinci documente papale*, apărută în revista "Buna Vestire" (Roma, 1966-1967).

Cele cinci documente menționate sunt de fapt mai multe scrisori ale papei Grigore al IX-lea adresate "ministrului provincial" din Ungaria al călugărilor franciscani din anul 1377, pentru a clarifica problema condiției juridice a cetății Medieș și a satelor dependente de aceasta, revendicată în același timp de trei episcopii catolice din regat și anume: episcopia de Agria, episcopia Transilvaniei (cu sediul la Alba Iulia) și episcopia de Oradea. În aceste scrisori se mai afirmă totodată, că satele dependente de cetatea Medieș aparținuseră în vremea de demult "valahilor schizmatici" adică românilor autohtoni de la care apoi au fost luate în stăpânire de către regele Bela al Ungariei la o dată de asemenea incertă, după care acești "valahi schizmatici" au fost convertiți la religia catolică.

Pentru a clarifica vechimea tradițiilor locale despre vechimea românilor în părțile nordice ale Transilvaniei în evul mediu pe baza acestor documente autorul a procedat la o analiză sistematică a unor aspecte ale acestora; astfel, urma să fie stabilită data acaparării cetății Medieș și a satelor dependente de aceasta pe baza unor afirmații documentare incerte, ca de exemplu "înainte de Conciliul general" când se știe că s-au ținut mai multe Concilii generale, sau "pe timpul regelui Bela" când se știe că au existat mai mulți regi maghiari cu acest prenume. În legătură cu numitul "Conciliu general", autorul a opinat pentru cel ținut în anul 1179 acesta aflându-se înaintea celui din 1215, iar în privința regelui Bela acesta ar fi fost Bela al III-lea (1172-1198). Pe baza acestor identificări ar rezulta că cetatea Medieș și satele dependente de aceasta ar fi fost ocupate de regatul maghiar la sfârșitul secolului al XII-lea.

Dar faptul că posesorul cetății Medieș în 1377 era o nobilă anume Caterina, văduva lui Simion care afirma în scrisorile sale adresate Curiei papale pentru a preciza condiția juridică a acestei proprietăți că cetatea Medieș cu amintitele sate aparținuseră într-o vreme de demult "chiar șaiszeci de ani și mai mult de atâta timp încât nu există amintiri" <"during sixty years and more, so much time that they did not remember"> (pp. 10-11), l-a determinat pe autor să considere extinderea expansiunii

maghiare în această parte a Transilvaniei pe timpul regelui Ladislau cel Sfânt (1077-1095) adică în secolul al XI-lea, pe de o parte, iar pe de altă parte, că districtul Medieș, al cărui centru politic era cetatea cu același nume ar fi una din străvechile organizații prestatale, ca cele din Maramureș, Sălaj, Ardud peste care s-a suprapus apoi prin cucerire feudalismul maghiar ("the ancient pre-state organizations - principalities - from Maramureș, Sălaj and Ardud over Which Magyar feudalism come to be imposed later, by conquest") (p. 32).

Totodată autorul reconstituie numele vechi românesc al cetății Medieș și al districtului cu același nume care ar fi fost **Vișiniș**, devenit prin maghiarizare **Meggues**, cum apare în documentele medievale apoi tradus din maghiară prin **Medieș** (p. 30, nota 77).

În fine, în studiu au mai fost analizate și alte informații existente în scrisorile papale, de exemplu dijele înfeudate, convertirea românilor din districtul Medieș, jurisdicția diocesană, misionarismul franciscan.

Constantin Șerban